

ДО 15-РІЧЧЯ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО ФАКУЛЬТЕТУ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

В. І. Труба

Декан економіко-правового
факультету Одеського національного
університету імені І. І. Мечникова
кандидат юридичних наук, доцент

ЮРИДИЧНА ТА ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (XIX–XX ст.)

Юридична та економічна освіта на Півдні України своїми витокami сягає у початок XIX ст. На той час підросійська Україна набуває важливого політико-географічного, управлінського та комерційного значення, що обумовлює необхідність у підготовці висококваліфікованих кадрів у різних галузях економіки. Як писав у 1807 році міністр народної освіти князь А. М. Голіцин у доповідній записці на ім'я Олександра I, Одеса, за своїм місцезнаходженням, «важливим, щодо комерції, за великим населенням і далекою відстанню від університету та вищих училищ має потребу в особливому інституті або ліцеї, який містить у собі поступові класи освіти учбової». Результатом цього стало затвердження 2 травня 1817 року Статуту Рішельєвського ліцею, урочисте відкриття якого відбулось 7 січня 1818 року. Першим директором ліцею (1817–1820) став абат Шарль Ніколь.

Спочатку навчальні плани ліцею не передбачали спеціалізації, а строк навчання складав 8 років. І лише у 1837 році були організовані фізико-математичне і юридичне відділення, інститут східних мов, який готував перекладачів для військових закладів.

З розвитком структури ліцею та системи викладання Рішельєвський ліцей у 1857 році наближається до вищого навчального закладу, і, згідно з його Статутом, затвердженим 29 травня 1837 року, складається вже з чотирьох закладів: початкового підготовчого училища, саме ліцею, двох вищих додаткових училищ (на кшталт факультетів) та педагогічного інституту. Вищі додаткові училища готували фахівців за двома напрямками — «правознавство» та «комерція». На першому відділенні вивчались власне правознавство та політекономія, на другому — бухгалтерія, комерція, технологія.

На початку 40-х років XIX ст. було відкрито камеральне відділення, на якому вивчались: політична економія з наукою про фінанси, наукою про торгівлю та комерцію, фізика та фізична географія, хімія, природна історія, сільське господарство, технологія, архітектура та огляд російських законів. Це відділення було пристосоване до місцевих потреб краю, найголовнішу і суттєву потребу якого складало державне і приватне господарство. Вже через декілька років камеральне відділення стає не тільки найбільш багаточисельним за кількістю студентів, але й викликає сплеск у науковій діяльності ліцею та сприяє підвищенню кваліфікації кадрів у всіх галузях державної служби та економіки.

Юридичне та камеральне відділення стали історичними прототипами спеціалізованої підготовки з публічно-правових та економічних дисциплін.

Юридичні науки в Рішельєвському ліцеї викладали такі відомі правознавці, як П. В. Архангельський, В. А. Ліоновський, П. М. Протопопов, К. К. Цин та ін. Багато з них друкували свої дослідження у таких місцевих виданнях, як «Одесский альманах» та «Новороссийский календарь», які були популярні як в Росії, так і за її межами.

Наступний етап розвитку юридичної освіти на півдні України пов'язаний зі створенням на базі Рішельєвського ліцею Імператорського Новоросійського університету, відкриття якого відбулось 1 травня 1865 року. Новоросійський університет розпочав діяльність у тому ж році, маючи у своєму складі три факультети, серед яких був і юридичний. Останній став результатом синтезу юридичного і камерального відділень Рішельєвського ліцею. За перші роки існування факультету кількість його студентів зростала у порівнянні з іншими факультетами, що було обумовлено великим попитом на юридичних і адміністративних фахівців у країні, яка бурхливо розвивалась.

Все навчальне і наукове життя університету з моменту відкриття регламентувалось Статутом 1863 року. Першим ректором ще до відкриття університету було призначено проф. І. Д. Соколова, який у перші роки існування Новоросійського університету виконував обов'язки декана юридичного факультету (у зв'язку з недостатньою укомплектованістю викладацького складу факультету).

Викладання на факультеті здійснювалось на кафедрах: енциклопедії права, історії найважливіших іноземних законодавств, історії руського

права, історії слов'янського законодавства (до 1890 р.), римського права, державного права, цивільного права з цивільним судоустроєм та судочинством, кримінального права з кримінальним судоустроєм та судочинством, поліцейського права, фінансового права, міжнародного права, політичної економії та статистики, канонічного права (надалі — церковного права).

На протязі всього існування Новоросійського університету на юридичному факультеті завжди існувала проблема забезпечення навчального процесу кваліфікованими кадрами, яка вирішувалась шляхом залучення відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-юристів, талановитих лекторів, юристів-практиків тощо.

За свідченнями очевидців, юридичний факультет Новоросійського університету відрізнявся особливою старанністю та суворістю відносно підбору викладачів, принциповістю у вирішенні питань щодо викладання та виховання студентів. Саме завдяки цьому фундаментальна юридична наука пов'язана з іменами багатьох викладачів Новоросійського університету.

Одним із перших професорів був О. М. Богдановський, який доклав немало зусиль задля організації та функціонування юридичного факультету. Його докторська дисертація «Молоді злочинці» отримала багато схвальних відгуків правознавців багатьох країн.

Декан юридичного факультету (з 1866 р.) Д. І. Азаревич — випускник Петербурзького університету, професор кафедри римського права юридичного факультету Новоросійського університету, написав працю «Про договір довіреності» та докторську дисертацію «Прекаріум за римським правом», які й сьогодні мають значну наукову цінність. Видатними фігурами на кафедрі були також проф. І. Г. Табачников (суддя), К. К. Діновський (його праця «Давність як спосіб набуття права володіння за римським правом» отримала схвальні відзиви фахівців).

У 1866–1877 рр. професором Новоросійського університету був О. В. Куніцин, який викладав римське та цивільне право та процес. Серед його праць найвідомішими є такі: «О мерах по предотвращению не правосудия по русскому законодательству» (1859 р.), «О силе договора найма имущества» (1861 р.), «Духовные завещания несовершеннолетним» (1861 р.).

М. С. Власьев прийшов до Новоросійського університету з Рішельєвського ліцею, де обіймав посаду професора кафедри державного права. В університеті викладав енциклопедію та історію філософії права, пізніше — міжнародне право.

У той же час досить неординарною та найвеличнішою особистістю був Ю. М. Чижов — випускник Варшавського університету, який захистив дисертацію з державного права на ступінь магістра. Він є автором відомих у всьому світі праць «Освоєння особистістю права», «Джерела права», «Нариси вчень руських юристів про право» тощо.

Серед професорів кафедри державного права слід також назвати Ф. І. Леонтовича, який викладав державне право до заміщення у 1869 році посади ректора університету та продовжував читання цього курсу з переривами протягом 1874/75–1884/85 навчальних років. З 1885 р. державне право викладав магістр В. В. Сокольський — випускник Дерптського університе-

ту, автор одного з перших навчальних посібників — «Стислий підручник руського державного права» (1890 р.). У 90-і роки до читання курсу та проведення практичних занять з державного права приступає талановитий вчений — професор В. М. Ренненкампф, який опублікував низку фундаментальних праць з історії державного (конституційного) права, російсько-го державного устрою тощо.

Спеціалістом з поліцейського права був М. М. Шпилевський — випускник Московського університету, який захистив дисертацію на ступінь доктора поліцейського права з фундаментальної проблеми «Поліцейське право як самостійна галузь правознавства». Цей же курс читав доцент поліцейського права Петербурзького університету П. М. Шеймін (відома його праця «Задача, зміст та історія науки поліцейського права»).

Наприкінці XIX — початку XX ст.ст. адміністративно-правові курси забезпечували проф. О. Є. Назімов, проф. О. Я. Шпаков, А. Ф. Федоров, В. А. Косинський.

Фінансове право викладав проф. І. І. Патлаєвський, який добре знав політекономічну літературу, досліджував грошовий ринок та теорію грошового обігу. Після його смерті його наступниками були проф. С. І. Іловайський та І. І. Патлаєвський. В першому десятиріччі XX ст. цей курс забезпечувався проф. І. І. Чистяковим та доц. В. М. Твердохлебовим.

Розробкою проблем міжнародного права у Новоросійському університеті займалися такі вчені, як проф. М. В. Васильєв, доц. М. Р. Кантакузін. У 1884 році до університету був запрошений магістр міжнародного права І. О. Івановський, автор двотомного «Збірника чинних договорів, укладених Росією з іноземними державами», а також науково-методичної праці «Про підготовку осіб, які присвятили себе консульській кар'єрі, і про роль щодо цього вищих комерційних шкіл». Слід зазначити і науково-методичні праці проф. П. Є. Казанського про постановку викладання міжнародного права на юридичних факультетах Росії — «Влада Всеросійського Імператора», «Нарис чинного російського права», низка праць про порядок формування і діяльності Державної Думи.

Оскільки кафедра політичної економії і статистики входила до складу юридичного факультету Новоросійського університету, необхідно згадати відомих діячів цього напрямку. Першим завідувачем кафедри був економіст проф. М. М. Вольський, який присвятив значну частину своїх праць умовам, значенню та економічним вигодам різних способів обробки землі — «Про значення Новоросійського краю в історії хлібної торгівлі» (1854 р.), «Обробка землі селянами-власниками» (1865 р.), «Рабська обробка землі» (1869 р.), «Задача політичної економії» (1872 р.) тощо.

У 1876–82 роках на кафедрі політекономії викладав відомий російський економіст, статистик проф. О. С. Посніков — випускник Московського університету, автор багатьох праць з економіки та статистики землеробства, прихильник громадських форм землеробства.

Видатними випускниками Новоросійського університету в галузі економіки слід вважати проф. В. Ф. Левитського, проф. М. Я. Герценштейна, міністра фінансів С. Ю. Вітте та ін.

У Новоросійському університеті склалась досить популярна у наукових колах школа цивілістів. Одним із найвидатніших її представників був професор М. Л. Дювернуа. Особливість його праць полягала у відмові від панування у той час формально-догматичного підходу, у прагненні до дійового впливу науки на практичну юриспруденцію.

Серед цивілістів слід також зазначити Ю. С. Гамбарова («Курс цивільного права», 1911 р.), В. І. Курдиновського («Договори про право спадкування», 1912 р.), О. Л. Боровиковського («Закони цивільні з поясненням і рішенням Сенату», «Статут цивільного судочинства» тощо).

В одеській адвокатурі розпочав свою діяльність вихованець Новоросійського університету Є. В. Васьковський, у 1905–1909 роках — проректор університету. Особливої уваги заслуговують такі його праці, як «Курс цивільного процесу» (1913 р.), «Підручник з цивільного процесу» (1914 р.) тощо.

Окрім науки, вчені-юристи Новоросійського університету запровадили чимало нових досягнень і у практику. Так, П. П. Цитович брав участь у розробці проекту Вексельного статуту, низки законів про акціонерні товариства, опублікував «Підручник торгового права» (1891 р.). Значний внесок також зробив проф. А. Ф. Федоров, який працював у комісії з перегляду Статуту фабричної і заводської промисловості. Згодом він завідував кафедрою торгового права і торгового судочинства Новоросійського університету. А. Ф. Федоров є відомим і як спеціаліст з міжнародного права — «Загальні адміністративні союзи держав» (1897 р.), «Підручник міжнародного права» (1901 р.) тощо.

У 1864 році, коли у країні йшла підготовка до судової реформи, ще на юридичному факультеті Рішельєвського ліцею, виникла ідея створення Юридичного товариства. Членами-засновниками були професори О. М. Богдановський, М. Л. Дювернуа, Ф. І. Леонтович, М. І. Малінін, І. І. Патлаєвський, О. С. Посніков, М. М. Шпилевич, П. П. Цитович та ін. Проект статуту товариства було розроблено проф. О. М. Богдановським та згодом затверджено Міністерством Народної Просвіти. Головою Юридичного товариства обрали проф. Ф. І. Леонтовича, секретарем — проф. М. І. Малініна, також були обрані 18 дійсних членів товариства. Мета товариства — консолідація зусиль юристів-теоретиків та практиків з розробки проблем вітчизняного права.

Робота Юридичного товариства проходила у формі засідань, на яких заслуховувались реферати та повідомлення з різних правових питань. Кожне засідання оформлялось протоколом, який потім опубліковувався. Література того часу свідчить про різноплановий характер інтересів та діяльності Юридичного товариства — воно на своїх засіданнях розглядало найактуальніші питання, у рішеннях яких були заціквлені «не тільки будь-який юрист, але й будь-яка освічена російська людина»¹. В основному, засідання присвячувались розгляду проблем з цивільного та кримінального права.

¹ Див.: Отчет Юридического общества при Императорском Новороссийском Университете за 1882/3 год // Протоколы заседания Юридического общества при Императорском Новороссийском Университете за 1883 год. — Одесса, 1884. — С.18.

Юридичне товариство підтримувало чільні контакти з «Журналом гражданского и уголовного права», що видавався у Петербурзі: направляло до журналу праці своїх членів, а редакція, в свою чергу, висилала номери журналу, в яких друкувалися ці праці та Протоколи Петербурзького юридичного товариства. Аналогічний обмін протоколами існував і з Московським Юридичним товариством.

Успішній діяльності товариства (за перший рік його діяльності кількість членів досягла 123 осіб) необхідно завдячити першим його керівникам — деканам юридичного факультету професорам Ф. І. Леонтовичу та М. І. Малініну.

Бурхливі події кінця XIX — початку XX століть не пройшли повз Юридичне товариство та взагалі Новоросійський університет. 20 серпня 1885 року Міністр Народної Просвіти закриває Юридичне товариство при Новоросійському університеті з пропозицією його членам відкрити інше, що було здійснено у тому ж році незалежно від університету.

Нетривале існування Юридичного товариства при Новоросійському університеті залишило яскравий слід у становленні юридичної науки та практики на Півдні Російської імперії, сприяло підвищенню авторитету одеських юристів, консолідації їх зусиль на шляху розв'язання теоретичних та практичних задач.

У грудні 1887 року був закритий і сам Новоросійський університет аж до січня 1888 року. З вищенаведеного можна зробити висновок, що Імператорський Новоросійський університет створений в ті роки, коли частина російської інтелігенції перебувала під великим впливом ідей М. Г. Чернишевського, М. О. Добролюбова, Д. І. Писарева та інших корифеїв революційно-демократичного напрямку. Ці ідеї формували не лише соціально-політичні погляди частини громадськості Росії того часу, але й науковий світогляд цілої плеяди видатних учених.

Революційні події 1917 р. та початок громадянської війни в Росії негативно вплинули на функціонування Новоросійського університету. Весна 1920 р. була останнім моментом в історії старого Новоросійського університету. До початку навчального року була здійснена реорганізація вищої школи на Україні, в результаті якої університети були ліквідовані.

Новий період життя юридичного факультету починається у тому ж 1920 році, коли його було включено до структури організованого в Одесі Інституту народного господарства. На факультеті проводились заняття з історії інститутів публічного права (проф. Г. В. Александренко), державного та адміністративного права (проф. О. О. Жилін, А. О. Дідіч, П. М. Толстой), фінансового права (доц. Г. І. Тіктін), але спеціалізована кафедра була відсутня. В учбовому плані того часу більше половини учбових дисциплін та загальної кількості учбових годин відводилося питанням цивілістики. Всі майбутні юристи, незалежно від спеціалізації, у рівному ступені вивчали господарське право та такі спеціальні курси, як «Економіка промисловості, сільського господарства та торгівлі», «Будівельне право», «Бюджетно-фінансове та кредитно-банківське законодавство», «Система держарбітражу та арбітражне судочинство» тощо. Такий стан речей був обумовлений

підвищеними вимогами до юристів-практиків, які повинні були забезпечувати кваліфікований нагляд за дотриманням законів у господарській діяльності, у питаннях боротьби з господарськими злочинами, злочинами проти соціалістичної власності тощо.

У серпні 1922 року одеські чекісти спрямували губернському відділу народної освіти розпорядження, у якому вказували на необхідність звільнення професорів та викладачів вищої школи. 18 серпня 1922 року президія ВЦВК(2) прийняла постанову «Про адміністративну висилку», згідно з якою розпочалась висилка інтелігенції. У зв'язку з цими подіями у 1931 році юридичний факультет як такий було ліквідовано.

Перші післявоєнні (війни 1941–1945 рр.) роки стали періодом відновлення та подальшого розвитку колективу Одеського університету. Накопичений роками досвід, традиції, потреби регіону у кваліфікованих кадрах та у вирішенні назрілих гострих проблем університетської освіти зумовили відновлення у 1947 році юридичного факультету у складі Одеського державного університету.

Першим деканом став криміналіст доц. М. А. Кравцов. Викладачами юридичного факультету у ті роки були І. В. Шерешевський, І. Ю. Фінн, І. О. Середа, В. Т. Олієвський, Ю. Я. Баскін, В. П. Шахматов, Б. В. Поклонський та ін. Деканами факультету були І. О. Середа — спеціаліст в галузі колгоспного та цивільного процесуального права, доц. Ф. Г. Ліханов — державознавець, у центрі наукових інтересів якого були проблеми державного будівництва.

У цей час викладання здійснювалось лише на трьох кафедрах: державного і адміністративного права (зав. каф. доц. Ф. Г. Ліханов); цивільного, колгоспного та земельного права (зав. каф. доц. І. О. Середа — до вересня 1952 р., потім — Б. В. Поклонський, Ю. С. Червоний); кримінального права, процесу і криміналістики (зав. каф. доц. М. А. Кравцов).

Соціально-політичні події того часу зумовили закриття у 1954 році юридичного факультету ОДУ. Студентів було переведено до Львівського університету, а в Одесі продовжувала функціонувати філія Всесоюзного юридичного заочного інституту (ВЮЗІ), директорами якої у різні роки були П. К. Чебаненко, Р. І. Степанова, І. В. Михайлов.

Роки становлення юридичного факультету проходили нелегко та досить драматично. Зокрема, ліквідація денної форми навчання була зумовлена «перевиробництвом» юристів та «необхідністю» скорочення їх випуску. Така позиція «зверху» не враховувала величезний попит на юридичні кадри народного господарства, судів, адвокатури, правоохоронних органів тощо.

У 1960 році Одеська філія ВЮЗІ стала філією юридично-економічного факультету Київського держуніверситету. Заступниками декана по Одеській філії працювали І. В. Михайлов, пізніше — Ю. С. Червоний. Одеську філію ВЮЗІ закінчили проф. Л. М. Стрельцов, викл. Ю. С. Вайсбейн та ін.

Результатом державної політики у сфері підготовки спеціалістів юридичного напрямку, в основі якої лежала нагальна потреба у кадрах в га-

лузі державного управління народним господарством, стало відновлення у липні 1961 року юридичного факультету (заочне і вечірнє відділення) Одеського університету. Деканом був обраний доц. Ю. С. Червоний (1961–1965 рр.), а потім доц. К. І. Удалих (1965–1967 рр.). На цей час на факультеті працювало лише дві кафедри: державно-правових дисциплін (зав. каф. доц. І. А. Греков) та спеціально-правових дисциплін (зав. каф. доц. І. О. Середа).

У середині 1960-х рр. склалася ситуація, коли існуючі юридичні факультети та спеціалізовані ВНЗ, що випускали фахівців у галузі права, не задовольняли попит у спеціалістах народного господарства та правоохоронних органів, що зумовило появу декількох проблем. По-перше, не будучи зв'язаними зобов'язаннями, більшість випускників вечірніх та заочних відділень залишалась у республіканських та обласних центрах, що призвело до гострого браку кадрів у районах. Вирішення цієї проблеми було здійснено шляхом відкриття у 1966–1968 рр. очного відділення на юридичних факультетах по всьому СРСР. При цьому заочна та вечірня форми навчання перейшли до форми підвищення кваліфікації кадрів, а не їх підготовки.

Ключовою проблемою удосконалення якості підготовки спеціалістів у галузі права на той момент була проблема найбільш доцільного співвідношення фундаментальної та спеціальної підготовки, що зумовлювала профорієнтацію випускника з урахуванням майбутньої сфери застосування його навичок, знань та умінь — сфери державного управління. Вирішення цього питання вбачалося у впровадженні трьох спеціалізацій на юридичних факультетах — управлінської (державного управління), господарської (народного господарства) та правоохоронної (судово-прокурорської). Як наслідок, запропоновано формування відокремлених спеціалізованих кафедр на юридичних факультетах, які б забезпечували висококваліфіковану та високоякісну підготовку правознавців. На кафедри також було покладено завдання наближення навчання до практики юридичної діяльності.

Масштабне впровадження зазначених заходів у життя дозволило підвищити не тільки кількість випускників — висококваліфікованих фахівців з правознавства, але й спрямувати науковий потенціал правознавців-теоретиків на вирішення більш спеціалізованих правових завдань.

Не став винятком і юридичний факультет Одеського державного університету. Відновлення денної форми навчання тут відбулось у 1966 році, що зумовило подальшу чітку організацію усіх форм навчання. У цьому ж році розпочали свою роботу і нові кафедри — цивільного права і процесу (зав. каф. доц. Ю. С. Червоний); державного і адміністративного права (зав. каф. проф. І. М. Пахомов, потім — проф. Л. М. Стрельцов); теорії та історії держави і права (зав. каф. доц. І. А. Греков, потім — проф. О. В. Сурілов); з 1967 року — кафедра криміналістики, кримінального права і процесу (зав. каф. проф. В. П. Колмаков, потім — доц. І. В. Михайлов, доц. Є. В. Додін).

Вузька спеціалізація кафедр дозволила співробітникам професійно вирішувати назрілі проблеми та зосередити свої дослідження на спеціальних

питаннях правового забезпечення державного будівництва та народного господарства.

Результатами наполегливої роботи співробітників юридичного факультету стало створення нових кафедр — адміністративного права і управління у 1989 році (зав. каф. доц. А. С. Васильєв), кримінального права і процесу у 1991 році (зав. каф. доц. В. Т. Тищенко).

У 1989 р. вперше при університеті на базі юридичного факультету було організовано факультет підвищення кваліфікації працівників радянських органів та юридичних служб підприємств, організацій та установ (декан — проф. М. Ф. Орзих).

Часті реорганізації, безсумнівно, відбилися на якісному складі колективу, спадкоємності найкращих традицій факультету в учбовій та науковій діяльності. Незважаючи на це, поступово сформувався висококваліфікований професорсько-викладацький склад, який складався в основному з випускників університету.

На початку 1990-х рр. у процесі визначення самобутньої національної освіти в Україні постали та вимагали невідкладного вирішення різноманітні питання, пов'язані з вибором конкретних шляхів і напрямків щодо вдосконалення змісту і організації освіти в усіх галузях знань, включаючи й юридичну освіту. В умовах розбудови демократичної правової держави України вимоги до рівня юридичної освіти значно підвищились. Суттєво зросла потреба у кваліфікованих фахівцях-юристах різних спеціалізацій при високому рівні їх професійної підготовки.

Як вбачалось сучасниками того часу, організаційне вирішення цієї проблеми можна було здійснити у рамках існуючих спеціалізованих середніх і вищих закладів, але за умов докорінної зміни застарілих ідей і концепцій, а також стратегії і тактики юридичної освіти¹. Іншими словами, нові умови життя зумовили перебудову радянської системи юридичної освіти. Виникла необхідність у створенні нових структур, які включали б як традиційні структурні підрозділи, так й інші: інститут підвищення кваліфікації, відділення післядипломної підготовки, підготовчі відділення тощо.

До того ж значно був змінений підхід до організації юридичної освіти, визначення її змісту і соціальної орієнтації. Основними напрямками реформи юридичної освіти стали:

- введення до юридичної освіти пріоритету загальнолюдських цінностей, потреб, інтересів і прав людини;
- поступовий перехід від вивчення галузей права до вивчення наукових теорій, які відображають досягнення світової цивілізації у галузі права;
- формування юридичного мислення і політико-правових переконань на основі визнання пріоритету міжнародного права і поваги до прав кожного народу;
- здійснення фундаментальної спеціалізації юридичної освіти з урахуванням дійсних потреб практики, яка знаменує розширення і поглиблення

¹ Васильєв А. Організація юридичної освіти в Одеському державному університеті // Юридический вестник. — 1994. — № 1. — С. 105.

зв'язків юридичної науки з різними галузями гуманітарних, природних і технічних наук.

З метою удосконалення юридичної освіти на підставі вищезокреслених положень ректор Одеського державного університету академік І. П. Зелінський підтримав ініціативу, і з 1 вересня 1993 року рішенням Вченої ради Одеського державного університету юридичний факультет було перетворено у Юридичний інститут. Це рішення стало підставою наказу ректора Одеського держуніверситету № 19–02 від 30.07.1993 р. та рішення виконкому Одеської міської ради народних депутатів № 592 від 1.07.1993 р.

Ректором Юридичного інституту став д. ю. н., проф., ак. А. С. Васильєв, першим проректором — проф. Є. Л. Стрельцов, проректором з учебної роботи — доц. С. В. Ківалов, проректором з наукової роботи — проф. І. В. Постика.

Юридичний інститут Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова не тільки успадкував кращі традиції факультету, але й підготував умови для введення конкретних спеціалізацій фахівців у різних галузях юридичних знань з урахуванням інтересів конкретних кадрових замовників. Для найбільш повного охоплення всіх проблем, пов'язаних з підготовкою фахівців різного рівня і напрямів спеціалізації, за ініціативою Юридичного інституту у його структурі створено три факультети:

– державного будівництва і управління (декан — доц. Б. А. Пережняк) — провадив підготовку державних службовців, менеджерів, адміністративних суддів, консультантів з питань управління, спеціалістів з державного будівництва, фахівців у галузі юридичного обслуговування зовнішньоекономічної діяльності;

– правосуддя і правової роботи у народному господарстві (декан — проф. О. О. Погрібний) — готував народних суддів, арбітрів, керівників юридичних служб підприємств та установ, юрисконсультів, службовців нотаріальних контор та органів соціального забезпечення;

– прокурорсько-слідчий (декан — доц. Н. А. Мірошніченко, а з вересня 1994 р. — доц. Ю. Є. Полянський) — здійснював підготовку прокурорів, експертів-криміналістів, оперативний склад органів СБУ та МВС.

За роки існування Юридичного інституту було створено і спеціалізовану кафедру морського і митного права (зав. каф. проф. С. В. Ківалов). На кафедрі працювали проф. Є. В. Додін, доц. С. О. Кузнецов, доц. М. Ю. Черкес.

Таким чином, організаційна структура інституту і комплекс його учбових планів і програм дозволили докорінно перебудувати організацію учбового процесу, забезпечити можливість отримання освіти будь-якого рівня, змінювати спеціалізацію і напрямок професійної діяльності, що мало велике значення в умовах ринкової економіки та реформування політичних та економічних структур України.

У комплексі проблем економічного та соціально-політичного розвитку суспільства на етапі формування ринкових відносин в Україні особливої уваги набуває проблема підготовки фахівців-юристів, обізнаних не лише у галузі юриспруденції, а й у питаннях економічних реформ, які прово-

дяться в Україні відповідно до Конституції та розроблених на її основі соціально-правових програм.

Ідея реформування Юридичного інституту Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова була підтримана Міністерством освіти і науки України у 1997 році. Результатом такої реформації стало створення двох незалежних структур: економіко-правового факультету у складі Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова і Одеської державної юридичної академії.

